

De rol van generaal Van Haeften in het ontstaan van de Politietroepen

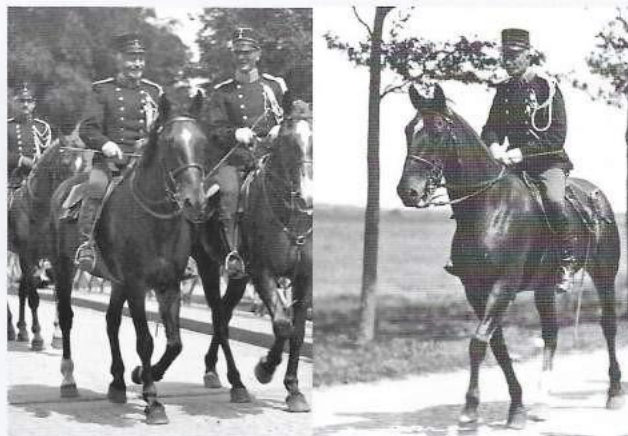
Reeks artikelen over de geschiedenis van het Wapen, deel VIII

Door dr. J.P.E.G. Smeets

Generaal-majoor G.A. van Haeften was Inspecteur van het Wapen der Koninklijke Marechaussee van 1909 tot 1922. Hij was de eerste generaal bij het Nederlandse gendarmeriekorps en omstreden. Een deel van de onder hem staande officieren bewierookte hem als visionair een ander deel zag hem als de grafdelver van het Wapen. Hoe kwam dit?

Vorige keer is de oprichting van het Korps Politietroepen aan de orde geweest. Toen is aangegeven dat minister Justitie Heemskerk na de Novemberrevolutie van 1918 alles in het werk stelde om het bevoegd gezag de middelen in handen te geven om zich tegen revolutionaire woelingen te kunnen handhaven. Heemskerk had toen geprobeerd de Koninklijke Marechaussee in snel tempo uit te breiden. Hij stuitte met zijn plannen op een afwijzende generaal-majoor Van Haeften. Beide mannen stonden lijnrecht tegenover elkaar. Van Haeften was bang dat een snelle uitbreiding van het Wapen negatieve consequenties zou hebben voor de kwaliteit van zijn geliefde Marechaussee. Het kon volgens hem niet uitblijven dat bij een snelle expansie er niet genoeg opleidingscapaciteit binnen de Marechaussee aanwezig zou zijn met als gevolg slecht opgeleide marechaussees en daarmee aantasting van het prestige van het Wapen. Heemskerk dacht er geheel anders over. Hij zat te springen om een gedegen versterking van het politieapparaat met mannen die in staat waren in korte tijd oproer neer te slaan en niet om politiemannen die een proces-verbaal konden opmaken in een ingewikkelde juridische zaak.

Een conflict tussen Heemskerk en Van Haeften kon niet uitblijven. Een compromis werd in juni 1919 gevonden in het Korps Politietroepen. Van Haeften had in zijn ogen kwaliteitsverlies bij de Koninklijke Marechaussee weten te vermijden, maar tegelijkertijd de greep op het nieuwe korps weten te garanderen door de aanstelling van een marechausseeofficier als korpscommandant. Heemskerk kon ook tevreden zijn omdat hij nu

een slagvaardige reserve van politie-militairen achter de hand had die hij in geval van nood kon inzetten.

Binnen de top van de Koninklijke Marechaussee waren de meningen verdeeld. Het grootste deel van de direct onder Van Haeften staande divisiecommandanten waren het hartgrondig oneens met hun chef. Vooral P. van Oort, de opvolger van Van Haeften, begon een felle campagne tegen het beleid van de Inspecteur der Koninklijke Marechaussee. Onder het pseudoniem 'Luctator' begon hij in verschillende kranten fel te ageren. Volgens hem had de Marechaussee moeten worden uitgebreid en niet een nieuw korps opgericht. Een bezonnen uitbreiding van de Marechaussee ware efficiënter geweest en had een verdere versplintering van het rijkspolitieapparaat voorkomen. Van Oort noemde alle argumenten tegen de uitbreiding van het Wapen 'oud roest bezwaren'. Toch slaagde ook hij er niet in om het Korps Politietroepen weer weg te krijgen.

Naast Van Oort waren er ook officieren in de lagere rangen die geen hoogte van het beleid van Van Haeften konden krijgen. In een gemeenschappelijk schrijven maakten zij hun bezwaren kenbaar tegen de koers van de Inspecteur. Sommigen gingen zelfs zover dat zij een persoonlijke aversie tegen hun baas ontwikkelden en als gevolg daarvan hun militaire carrière aan de wilgen hingen.

Uiteindelijk bleek het korps politietroepen een splijtzwam binnen de Koninklijke Marechaussee. Het nieuwe korps werd in veler oog niet genoeg bevoegd door het Wapen en moest veel meer als een ondergeschoven kind worden beschouwd. Tot 1919 had het Wapen alleen de Rijksveldwacht als directe rivaal, maar daarna werd het in rug door de politietroepen belaagd. Het was volgens velen in politieland dan ook slechts een kwestie van tijd voor het korps Politietroepen grotere zelfstandigheid zou genieten. Na het Jordaanoproer van 1934 werd het militaire politiekorps beloond met een eigen commandant. Het werd J. Heins. Die had begin jaren twintig nog verkondigd dat het korps een tijdelijke maatregel was. De vraag blijft, ook nu nog, of Van Haeften's beslissing wel zo verstandig was?